

JOSÉ R. VILLAR

JEDNOŚĆ I RÓŻNORODNOŚĆ CHRZEŚCIJAŃSKIEGO POWOŁANIA*

I. JEDNOŚĆ CHRZEŚCIJAŃSKIEGO POWOŁANIA

1. Uznaję za znane wszystkim następujące założenia związane z powszechnym powołaniem chrześcijan: podstawowa równość oraz odpowiedzialność wszystkich za jedyną misję Kościoła, kapłaństwo powszechne oraz udział każdego wiernego w zbawczym *triplex munus* Chrystusa za pośrednictwem sakramentów Chrztu i Bierzmowania, powszechne powołanie wiernych do świętości i do apostołstwa itd. Rdzeniem eklezjologii soborowej jest założenie, iż różnorodne formy istnienia i służenia w Kościele należy odczytywać w świetle rozdziału drugiego *Lumen gentium*, zatytułowanego „Lud Boży”, w którym wyjaśnia się istotę *christifidelis*. W zasadzie więc kwestia jedności chrześcijańskiego powołania pozostawia dziś niewiele nieodpowiedzianych pytań. Inaczej jednak ma się sprawa z kwestią różnorodności w ramach wspólnego powołania wiernych. Dlatego też na tym temacie skupię moje wystąpienie.

II. RÓŻNORODNOŚĆ CHRZEŚCIJAŃSKIEGO POWOŁANIA

2. Często słyszy się, trafne skądinąd, twierdzenie, iż teologicznej refleksji dotyczącej różnorodnych form życia w Kościele – osobistego powołania wier-

Ks. prof. JOSÉ RAMÓN VILLAR, profesor teologii systematycznej na Wydziale Teologii Uniwersytetu Nawarry (Pampeluna, Hiszpania); adres do korespondencji: Edificio Facultades Eclesiásticas, 31080 Pamplona, Hiszpania; e-mail: jrwillar@unav.es

* Jest to wykład wygłoszony na sympozjum międzynarodowym zorganizowanym przez Katedrę Chrystologii KUL w Kazimierzu Dolnym, 27-28 września 2010 r.

nych, charyzmatów itp. – należałoby dokonywać z perspektywy jakiejś „eklezjologii totalnej”, która miałaby na względzie wzajemne powiązania owych różnorodności. Kościół jest bowiem organiczną wspólnotą charyzmatów i posług, jednością wzajemnie powiązanych ze sobą elementów. Stąd, aby w pełni zrozumieć którykolwiek z tych elementów, potrzebne jest zrozumienie ich wzajemnego powiązania w całość. Zasada ta utrzymuje tym samym, iż powszechna kondycja *christifidelis* jest podstawą wszystkich innych form życia, jakie mają miejsce w Kościele. Wszelkie możliwe posługi kościelne, jakiegokolwiek byłoby ich znaczenie, zawierają w sobie w pełni, i w sposób nienaruszony, ontologię wypływającą z Chrztu Świętego. Dlatego też przyczyn różnorodności powołań indywidualnych należy szukać gdzie indziej; czy to w nowej rzeczywistości *sakramentalnej* (jak w przypadku sakramentu Kapłaństwa), w *charyzmatach*, czy w darach Ducha Świętego. Jeśli weźmiemy pod uwagę rzeczywistość *sakramentalną*, pojawia się różnica pomiędzy kapłaństwem powszechnym a urzędowym. Nie zamierzam jednak wchodzić w szczegóły tego tematu, ponieważ jego podstawy teologiczne są doskonale znane. Więcej problemów natomiast nastęrcza różnorodność powołań, których źródłem są *charyzmaty*. Dlatego też skupię moją uwagę na tym właśnie aspekcie.

III. RÓŻNORODNOŚĆ O PODSTAWIE CHARYZMATYCZNEJ

3. Zacznę od pewnego stwierdzenia. Obecnie często spotykać się możemy z wyrazem pewnego niedosytu, zarówno w związku z teologią laikatu, jak i teologią życia konsekrowanego. Myślę, że nie jest to przypadkowe, ponieważ w rozumieniu obydwu form życia chrześcijańskiego, życia świeckiego oraz życia konsekrowanego istnieje pewna wspólna trudność.

a) Niektórzy ze sceptycyzmem podchodzą do możliwości mówienia o teologii laikatu. Uważają oni, że świeccy są *po prostu* chrześcijanami (chrześcijanami *sine addito*, bez niczego dodanego), stąd nie posiadają oni w ramach eklezjologii żadnej specyficznej tożsamości i wystarczy mówić o nich jako o wiernych Kościoła, bez potrzeby zgłębiania ich istoty jako *wiernych będących świeckimi*.

b) Podobną sytuację obserwujemy w kwestii teologii życia konsekrowanego. I tu wielu uważa, że życie konsekrowane jest jedynie specyficznym wyrazem powszechnej kondycji ochrzczonych, wzmocnionym skądinąd w sposób *radikalny* darami charyzmatycznymi. Dlatego, pomimo istotnego udziału, jaki osoby konsekrowane mają w duchowym, eklezjalnym i apostołskim życiu

wspólnoty Kościoła, ich kondycja jako *wiernych konsekrowanych* nie miałyby żadnego znaczenia pod względem dogmatycznym. W rzeczy samej, większość obecnych traktatów eklezjologii w ogóle o niej nie wspomina.

4. To zatarcie teologicznej tożsamości laikatu i życia konsekrowanego ma, w moim przekonaniu, tę samą przyczynę. Odrzuca się mianowicie „naturę świecką” (*secularidad*), czyli specyficzny stosunek chrześcijan do świata, jako decydujący element stanowiący o teologicznej tożsamości tak laikatu, jak i życia konsekrowanego. Inaczej rzecz ujmując, niektórym trudno jest dojrzeć w osławionym „charakterze świeckim” (*índole secular*, por. KK 31) owo *proprium*, które pozwala na teologiczne zidentyfikowanie laikatu i, tym samym, odróżnienie go od życia konsekrowanego.

a) Przyczyny tej trudności są następujące. „Świecka natura” (*secularidad*) wskazuje na przynależność chrześcijanina do *saeculum*, świata stworzonego przez Boga i wybawionego przez Chrystusa w oczekiwaniu na jego ostateczne dopełnienie. Tak więc owa świecka natura jest *ontologiczną* cechą wszystkich ludzi, zarówno chrześcijan jak i nie ochrzczonych, i wypływa z ich charakteru istot stworzonych. Przyjęcie Chrztu nie przekreśla tej specyficznej, wynikającej z bycia stworzonym, relacji ze światem. Niemniej jednak „konfiguruje” ją poprzez umieszczenie jej w Chrystusie w taki sposób, że możemy mówić wręcz o *chrześcijańskiej* naturze świeckiej, należnej każdemu ochrzczoneму. W ostatnich dziesięcioleciach Magisterium Kościoła określiło ową świecką naturę (*secularidad*), wspólną wszystkim ochrzczoneму, mianem „świeckiego wymiaru Kościoła” (*dimensión secular de la Iglesia*). Chodzi tu o właściwą wszystkim chrześcijanom specyficzną relację do świata, która wypływa z ontologii Chrztu Świętego i pozostaje nienaruszona tak podczas święceń kapłańskich, jak podczas składania profesji rad ewangelicznych. Magisterium jednakże odróżnia „świecki wymiar” (*dimensión secular*), czyli wspólną wszystkim ochrzczoneму świecką naturę, od „świeckiego charakteru” (*índole secular*), który wskazuje na specyficzny sposób, w jaki wierni-laicy wcielają w życie „świecki wymiar” wszystkich ochrzczoneму (por. Jan Paweł II, Adh. *Christifideles laici*, 15).

b) W tym właśnie miejscu dochodzi do nieporozumienia. Pomimo bowiem wprowadzenia wspomnianego uprzednio rozróżnienia (chrześcijański „wymiar świecki” – „charakter świecki” laików), wiele osób identyfikuje „charakter świecki”, właściwy jedynie wiernym laikom, ze wspólną świecką naturą wszystkich ochrzczoneму. Dla wielu osób „świecka natura” (*secularidad*) i „charakter świecki” (*índole secular*) są jednoznaczne. Nie widzą więc oni w jaki sposób ów „świecki charakter”, zmieszany tu ze wspólną wszystkim ochrzczoneму świecką naturą, mógłby być cechą wyróżniającą laików i stano-

wić podstawę teologii laikatu. Z ich perspektywy kategoria „laikatu” pozbawiona jest wszelkiego wymiaru dogmatycznego, choć uznają jej wymiar praktyczny w ramach kanonicznego, duszpasterskiego oraz duchowego zarządzania Kościołem.

c) W tej sytuacji kondycja własna wiernych świeckich staje się równoznaczna z kondycją wspólną *christifidelis* i, w najbardziej ekstremalnym ujęciu, termin „chrześcijanin” zostaje zastąpiony terminem „świecki” albo „członek Ludu Bożego”. W ten sposób wszyscy bylibyśmy po prostu wiernymi świeckimi (rozumianymi tu jako członkowie Ludu Bożego), a niektórzy z nas, dodatkowo, byliby „wyświęconymi świeckimi” albo „świeckimi konsekrowanymi”. Myślę, że nieporozumienie, jak również jego negatywny wpływ na życie kapłańskie oraz konsekrowane są jasno widoczne.

IV. CHARYZMAT ŻYCIA KONSEKROWANEGO ORAZ CHARYZMAT LAIKATU

5. Sądzę, że aby lepiej zrozumieć „świecki charakter” (*indole secular*) laików niezbędne jest najpierw określenie teologicznej istoty życia konsekrowanego. Temat ten, *nota bene*, nie jest aktualnie dla wszystkich jednoznaczny.

a) W sytuacji powołania do życia konsekrowanego, sakramentalna ontologia Chrztu pozostaje nienaruszona, podobnie jak nienaruszony zostaje stosunek osoby ochrzczonej do świata (chrześcijański „wymiar świecki” – *dimensión secular*). W konsekwencji, życie świeckie i życie konsekrowane nie różnią się od siebie tym, jakoby żyjący pierwszym z nich wierni posiadali naturę świecką, podczas gdy osoby konsekrowane nie posiadałyby jej. Różnica polega na sposobie, w jaki w obydwu powołaniach przeżywana jest oraz realizowana wspólna wszystkim ochrzczonej świecka natura (*secularidad*). Albowiem „wszyscy członkowie Kościoła mają swój udział w jego świeckim wymiarze. Udział ten posiada jednak *wielorakie formy*” (*Christifideles laici*, 15). Różnica więc polega na *różnym sposobie* przeżywania tej samej świeckiej natury.

b) W rzeczy samej, powołanie do życia konsekrowanego jest owocem charyzmatu, który prowadzi do *zmiany sposobu* realizowania świeckiej natury ochrzczonej (*secularidad*). Chodzi tu o zmianę o charakterze *charyzmatycznym*, nie sakramentalnym, która przekształca *zwyczajny* sposób, w jaki świecką naturę ochrzczonej realizują wierni laicy na sposób jej realizacji właściwy osobom konsekrowanym. Sądzę, iż eklezjologiczny wymiar życia kon-

sekrowanego jest tutaj nową formą relacji ze światem; „nową” – jako różną od tej, którą osoby konsekrowane posiadały wcześniej jako wierni świeccy.

c) Jednakże, jeżeli przyjmiemy, że *coś* faktycznie zmienia się w wiernym, który ze świeckiego powołany zostaje do życia konsekrowanego, to konsekwentnie przyjąć musimy, iż w osobach świeckich współlistnieją dwa *całkowicie zjednoczone, ale różne od siebie teologicznie* elementy:

1° świecka natura – *secularidad* (jako nowa relacja ze światem osoby ochrzczonej), będąca darem sakramentu Chrztu Świętego i nieodwołalna;

2° *zwyczajny* sposób realizacji owej świeckiej natury. To właśnie on ulega zmianie wraz z przyjęciem powołania do życia konsekrowanego, tak iż osoba powołana posiada w stosunku do świata stosunek nowy i *całkowicie wyjątkowy*.

Ów *zwyczajny* sposób realizacji świeckiej natury wiernych, który *wypływa* z sakramentu Chrztu, jest właśnie „charakterem świeckim” (*índole secular*), który charakteryzuje wiernych świeckich *w ich specyficznej formie bycia świeckimi*. Jest to *zwyczajowy* sposób, w jaki Duch Święty pragnie uobecnić w Kościele swoich wiernych. Dlatego też w mowie potocznej, nigdy specjalistycznej, dopuszczalne jest nazywanie wiernych świeckich „zwykłymi” chrześcijanami. Powołana przez Boga do życia konsekrowanego osoba nie traci darów Chrztu Świętego, a więc nie porzuca swojej chrześcijańskiej świeckiej natury (*secularidad*). Zmienia się jednak jej *zwyczajny* sposób realizowania tej natury, stając się sposobem nowym i *całkowicie wyjątkowym*.

Podsumowując: laikat i życie konsekrowane są obliczmi wspólnego chrześcijańskiego powołania, a ich istnienie zależy od specyfiki otrzymanego charyzmatu, który konfiguruje świecką naturę chrześcijan (*secularidad*), czyli formę relacji osoby ochrzczonej ze światem. W sytuacji laikatu, chrześcijańska natura świecka realizowana jest w sposób *zwyczajny*, nawiązując do *immanentności* wiary i łaski na świecie. W sytuacji życia konsekrowanego, realizacja owej świeckiej natury ma charakter *wyjątkowy*, co podkreśla *transcendencję* wiary i łaski wobec świata. Obydwa powołania ukazują *widzialnie* „rzeczywistą naturę prawdziwego Kościoła. Jest on bowiem ludzki i jednocześnie boski, widzialny i wyposażony w dobra niewidzialne, żarliwy w działaniu i oddany kontemplacji, obecny w świecie, a jednak pielgrzymujący. Wszystkie te właściwości posiada w taki mianowicie sposób, że to, co ludzkie, jest podporządkowane Bożemu i skierowane do Bożego, widzialne do niewidzialnego, życie czynne do kontemplacji, a to, co doczesne – do miasta przyszłego, którego szukamy” (KL, 2).

V. ŻYCIE ŚWIECKIE I ŻYCIE KONSEKROWANE – IMMANENCJA I TRANSCENDENCJA

6. Obydwie formy życia łączą w sobie elementy zarówno immanencji, jak i transcendencji, ale każda z nich, jako znak, podkreśla w sposób widzialny jeden z aspektów *zbawczej sakramentalności* Kościoła.

a) Życie konsekrowane, łącznie z *zewnętrznym* jego wyrazem, głosi absolutny charakter Boga i jest obrazem ewangelicznego oddania, które odnawia oblicze Kościoła w czasie jego ziemskiej pielgrzymki. Jest więc ono pro-rockim wezwaniem, którego Kościół nieustannie potrzebuje, i w ten sposób przyczynia się do odnowy świata w Chrystusie na chwałę Stworzyciela i Odkupiciela.

Osoby konsekrowane czynią to poprzez przybranie specyficznego *zewnętrznego* sposobu życia. Albowiem życie konsekrowane „jest wezwaniem, które umyka naturalnym prawom, i które nie zostało skierowane do wszystkich a tylko do niektórych; oni zaś odczuwają je jako dar dla siebie i dla innych”¹. Tym samym ów specyficzny charakter życia konsekrowanego jawi nam się jako zrodzony z daru Ducha Świętego wyjątek odbiegający od czysto świeckiego sposobu życia chrześcijan. „Ten rodzaj powołania chrześcijańskiego [życie konsekrowane] nie jest w stanie objąć całego doświadczenia ewangelicznego. Dlatego też zakłada on wybór i „odrzuć” niektórych relacji oraz pewnej formy związku ze światem stworzonym, choć one również należą do tajemnicy Królestwa Bożego”². Życie konsekrowane oznacza „autentyczne i dobrowolnie wybrane oddalenie od wartości tego świata oraz pewnego stylu życia”³. Z oddalenia tego jednakże osoby konsekrowane ubogacają Kościół i świat świadectwem swojego życia. Ich powołanie, płynące z miłości do świata oraz chęci służenia jego zbawieniu, zwalnia ich w mniej lub większym stopniu ze zwyczajowego sposobu działania człowieka w świecie, aby tym samym przypominać ludziom o przemijalności tego, co ludzkie i ostateczności dóbr niebieskich. Aktualny, bujny rozkwit życia konsekrowanego oferuje nam przykłady większego i mniejszego „materialnego” zaangażowania się w świecie. Chociażby jednak działalność osób konsekrowanych wymagała czynności o charakterze czysto świeckim, formalny charakter ich charyzmatu zakłada zmianę owego *peculiari modo*, w którym uczestniczyły one w życiu świata

¹ J. M. R. T i l l a r d, *Religiosos, hoy*, Bilbao 1969, s. 60.

² T e n z e, *Consigli evangelici*, w: *Dizionario degli Istituti di Perfezione*, t. II, kol. 1683.

³ Por. tamże, s. 82: „distacco da certi valori mondani e di un certo stile di vita”.

jako wierni świeccy na *peculiari modo* właściwy życiu konsekrowanemu. „*Odmiennosc* jest właśnie siłą osoby konsekrowanej” (Jan Paweł II).

b) W odróżnieniu od osób konsekrowanych wierni świeccy uczestniczą i działają w świecie z perspektywy pierwotnego, antropologicznego w nim zanurzenia. Ten antropologiczny związek ze światem, którego podstawą jest kondycja stworzenia Bożego, nie określa jednakże pozycji wiernego w Kościele, ponieważ pozycję tę nadaje mu sakrament Chrztu. Niemniej jednak stanowi on antropologiczny *humus* (podstawę, bazę), który nie zanika, ale zostaje w darze Chrztu przeistoczony w chrześcijańskie powołanie poszukiwania Królestwa Bożego w świecie. „Tam ich Bóg powołuje, aby wykonując właściwe sobie zadania, kierowani duchem ewangelicznym przyczyniali się do uświęcenia świata na kształt zaczynu, od wewnątrz niejako” (KK 31). Powołanie Ducha Świętego wzywa więc świeckiego do zajęcia się *tymi samymi* sprawami, tym razem jednak na sposób niejako misyjny. Kondycja stworzenia Bożego jest *antropologicznym pierwiastkiem*, który charakteryzuje jego pozycję w Kościele i w jego *misji* odkupienia świata.

Podsumowując: powołanie świeckich wypływa ze zwyczajowego i najczęstszego daru Ducha Świętego (Chrztu), przez który Bóg powołuje swoich żyjących w świecie (*in mundo*) wiernych do właściwego im w Kościele (*in Ecclesia*) zadania uświęcania świata *ab intra*.

*

Cały, organicznie zespolony sakramentami i charyzmatami, Kościół jest podmiotem, który powinien pracować nad nadaniem światu chrześcijańskiego charakteru. Nie możemy mówić o „przydziałach misyjnych” w Kościele: wiernym świeckim – przydział świata, kapłanom – czynności ściśle kościelne, a osobom konsekrowanym – eschatologia. Niemniej jednak, choć każda grupa wiernych wykonuje całą misję Kościoła, każda z nich czyni to *suo modo*, *peculiari modo* lub *pro parte sua*, jak kilkakrotnie określił to Sobór Watykański II. Wszyscy więc są odpowiedzialni za wszystko, ale każdy na swój sposób.

Tłumaczenie: Monika Bogdalska

UNIDAD Y VARIEDAD DE LA VOCACIÓN CRISTIANA

R e s u m e n

La unidad de la vocación cristiana, basada en el bautismo, apenas ofrece cuestiones abiertas. Más problemática se presenta, en cambio, la diversidad en el interior de la común vocación. La difuminación de la identidad teológica del laicado y de la Vida Religiosa tiene su causa en el olvido a considerar la relación cristiana con el mundo como criterio para identificar teológicamente tanto al laicado como a la Vida Religiosa. La „vida laical” y la „vida religiosa” no se caracterizan por la secularidad de unos (los laicos), y la no-secularidad de otros (los religiosos). La diferencia se encuentra en la forma de vivir y realizar la secularidad común o „dimensión secular de la Iglesia”. La forma *ordinaria* de vivir la secularidad común es la llamada „índole secular”, e identifica a los fieles cristianos *en cuanto laicos*. Cuando Dios llama a la Vida religiosa, cambia la manera ordinaria de vivir la secularidad como laico, pasando a vivirse de forma nueva y *excepcional* como religioso. Vida laical y Vida Religiosa son dimensiones de la *sacramentalidad* salvífica de la Iglesia.

Słowa kluczowe: *christifidelis*, laikat, powołanie, życie konsekrowane.

Palabras claves: *christifidelis*, laicado, vocación, vida consagrada.

Key words: *christifidelis*, laic, vocation, consecrated live.